

УДК 655.26-057.4

І. В. Гілета

Українська академія друкарства

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ПРОЕКТУВАННЯ МАКЕТА ГАЗЕТНОЇ ПОЛОСИ

Описується принцип створення та пропонується спосіб розроблення структури полоси газетного видання.

Модель, структура, полоса, газета

Важливим етапом технологічного процесу творення газетного номера є процес макетування. Саме він визначає ефективність верстки та забезпечує візуальний зв'язок між різнорідними елементами газетної полоси. У процесі макетування потрібно структурно впорядкувати матеріали публікацій, зробити їх співрозмірними та сумісними за композицією.

Для ефективної та якісної організації процесу розміщення матеріалу на газетній полосі необхідно застосовувати науково-обґрунтований підхід, що забезпечить стабілізацію процесу макетування газетної полоси та композиційну довершеність полоси.

До постійних характеристик газетного видання належать: формат полоси; кількість газетних колонок; параметри шрифтів основного тексту та заголовків; способи розверстування; елементи оформлення. Згідно з композиційно-графічною моделлю номера попередньо готується необхідна кількість матеріалу для розміщення на типовій газетній полосі з відповідною рубрикацією. Кожна публікація згідно із задумом редакції має свій визначений показник важливості.

Потрібно визначити методику створення структури макета газетної полоси. При цьому, шуканий варіант композиції матеріалів публікацій має задовольняти ряд вимог. Передусім, увесь зміст полоси має підпорядковуватися загальним, зафіксованим попередньо, параметрам газетного видання. Другою, не менш важливою вимогою створення макета є дотримання законів композиції для правильної взаємодії складових частин полоси між собою. Іншим вагомим чинником добре створеної композиції є таке розміщення матеріалів публікації, яке б змогло зацікавити читача і, як наслідок, передати йому певну думку газети про описані факти.

У підсумку, створення макета газетної полоси на основі чіткої методики при дотриманні формалізованих вимог дасть можливість автоматизувати процес розроблення макета газетної полоси.

Розроблення макета газетного видання — процес, який визначається багатьма взаємопов'язаними чинниками. З одного боку, — це параметри змістового наповнення полоси, з іншого — параметри форми, яку приймають матеріали публікацій. Якісно створена газетна полоса на основі макета в кінцевому варіанті має ефективно керувати увагою читача, зацікавити його,

бути пізнаваною серед інших сторінок видання та оформленою єдиним стилем [2].

Процес планування макета передбачає дотримання (виконання) поставлених цілей і зв'язаних із ними технологічних обмежень. Для цього формулюються задачі з можливістю керування процесом створення макета. Визначимо послідовність дій для реалізації цього процесу, згрупувавши їх у наступні етапи.

Початковий етап. На цьому етапі задаються параметри газети, вибір яких має виокремити її серед інших газет, зробити її пізнаваною. До них належать такі характеристики, як формат полоси, формат колонок, параметри шрифтів. Визначається перелік набору гарнітур, які використовуються для відображення основного тексту, заголовків, системи рубрикації з вказанням розміру кегля, накреслення, способів використання. Фактично відбувається формування певних стилів для відтворення знаків та абзаців. Підбирається система елементів оформлення, до яких належать рамки, лінійки, різноманітні графічні елементи.

Водночас формується вміст газетної полоси. Відповідно до плану номера та його композиційно-графічної моделі визначається сукупність текстового і графічного матеріалів для розміщення на газетній сторінці. Для вдалої композиції газетних матеріалів потрібно обґрунтувати їх розташування в певному місці газетної полоси. При цьому застосовують принцип відповідності ваги матеріалу до ефективності місця його розміщення. У зв'язку з цим ранжують матеріали полоси за важливістю та обсягом.

Важливим елементом на цій стадії є модульна сітка. Планування макета на її основі забезпечує розміщення елементів полоси встановленими блоками, що уможливорює дотримання закону пропорції.

Підготовчий етап. На цій стадії виконуються дії, пов'язані з аналізом поточної ситуації на газетній полосі. Після завершення на основі попередньо визначених експертним способом правил прийматимуться рішення про геометрію та розташування блока з матеріалом публікації. Визначається порядок розстановки матеріалів на макеті полоси. Для задання почерговості розміщення матеріалів треба, щоб порядок опрацювання публікації на полосі відбувався залежно від змістової ваги та площі, яку він займе в макеті. Для цього потрібно на підготовчому етапі визначити вагу (важливість) кожного матеріалу полоси порівняно з іншими матеріалами. Додатковим параметром для розроблення макета є обсяг матеріалу і, відповідно, площа, яку він займатиме на полосі. Очевидно є потреба обчислення кількості блоків макета, яку займе кожний матеріал. Методика розрахунку площі для розміщення матеріалу публікації в макеті газетної полоси докладно описана у відповідних працях [1–2].

Етап планування макета. Етап планування — основний при розробленні макета. Для стабілізації роботи та закріплення загального вигляду оформлення необхідно використовувати типові схеми розверстування

матеріалів з використанням попередньо визначених шаблонів сторінок. Важливою є можливість повторювати способи оформлення полоси в кожному номері з регулярним додаванням елемента новизни. Це обумовлює зацікавлення у читача при сприйнятті газетних матеріалів та дозволяє звиклим способом орієнтуватися у їх подачі.

Для цього на кожному етапі визначається послідовність дій для вибору способу розверстування матеріалів, запланованих для газетної полоси. Пропонується початково оцінити ситуацію і визначити загальну композицію на основі макета шаблону. Далі почергово, у порядку зменшення важливості й обсягу матеріалу, виконується розміщення матеріалів у макеті.

Створення завершеного макета полоси потребує взаємодії способів розверстування окремих публікацій між собою. Власне кажучи, така взаємодія має підпорядковуватися законам композиції: ритму, балансу. Отож доцільно одночасно з геометричними параметрами і розташуванням визначитися з типом і формою заголовка, розміщенням ілюстрацій та способом верстання самої публікації. Кожний наступний матеріал, що розміщуватиметься на полосі, має «узгоджувати» свої зовнішні та внутрішні параметри з попередньо розміщеною, вагомшою, публікацією.

Внутрішні параметри матеріалу публікації визначають її вміст і форму подачі, а саме: тип і розміщення заголовку, кількість і розташування ілюстрацій, пояснюючі елементи тощо. Для їх визначення використовується методика логічного виведення. На основі відомих правил створення та розміщення заголовків, верстки основного тексту та розміщення ілюстрацій [2, 6] будується база знань у вигляді окремих правил [4]. Далі значення параметрів публікації порівнюються з правилом і на його основі приймається остаточне рішення. Так, кожний параметр набуває конкретного значення.

Ця методологія передбачає, що результат (y) може бути отриманий з вектора параметрів ($x_1, x_2, \dots, x_n$), якщо в базі знань (правил висновку «ЯКЩО – ТО») існує ланцюжок міркувань:

$$\text{ЯКЩО } x_1 \cap x_2 \cap \dots \cap x_n, \text{ ТО } y.$$

Через те, що цей процес характеризується параметрами, для яких не завжди можливе точне задання значень, пропонується використати нечітку логіку для формалізації зв'язку входів і виходів технологічного процесу моделювання верстки публікації на газетній полосі. Реалізація цього підходу використовує ряд принципів: лінгвістичність вихідних і вхідних параметрів; лінгвістичність знань; ієрархічність бази знань. При цьому здійснюється побудова ієрархічної структури параметрів впливу, заданих нечіткими множинами. Для оцінки та оптимізації значень формалізованих лінгвістичних параметрів використовують функції належності [3].

Чинники, які впливають на розроблення макета розглядають та аналізують на ієрархічних рівнях: системному; параметрів матеріалу публікації;

параметрів газетної полоси; узгодженості матеріалу з параметрами шпальти. Вершини дерева виведення являють собою лінгвістичні змінні, для яких задаються універсальні множини й оціночні терми [7].

Зовнішні параметри кожної публікації визначаються так: площа — кількістю рядків основного тексту (обчислюється з обсягу матеріалу); розміщення — на основі рангу матеріалу до відповідної йому привабливої зони газетної полоси; узгодження — взаємодією з іншими матеріалами.

Керування ходом розміщення матеріалу на газетній полосі залежить від ситуації, яка виникає у відповідний момент. Таким чином, для керування процесом проектування макета вибрано підхід ситуаційного управління, структура якого подана на рис. 1.

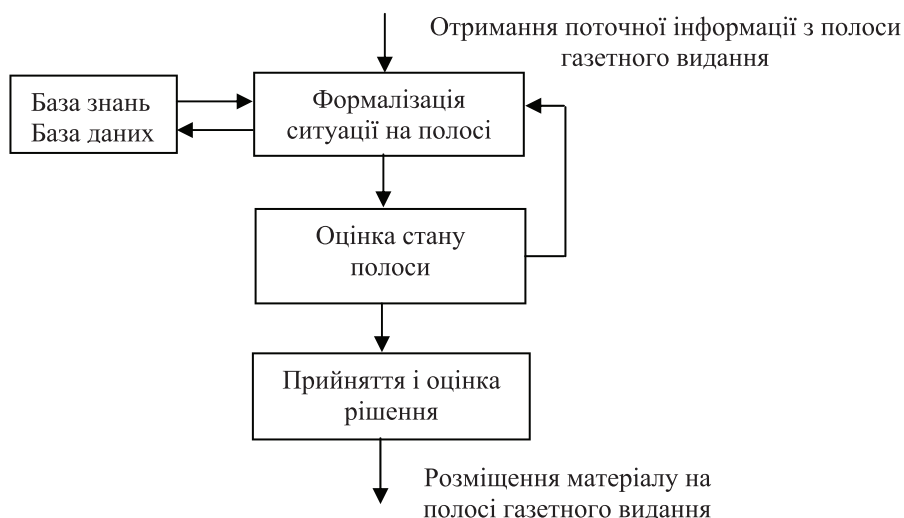

Рис 1. Структурна схема процесу розміщення матеріалу публікації на шпальті газетного видання

Етап аналізу та контролю. Для затвердження створеної композиції та обґрунтування отриманого результату здійснюють наступні кроки. По-перше, виконують перевірку наскільки отриманий результат задовольняє вимоги і цілі, які висувалися до макета. Потім оцінюють точність виконання плану із забезпеченням бажаного результату. По-друге, за наявності альтернативних варіантів результату проектування макета вибирають кращий та проводять корекцію результатів роботи.

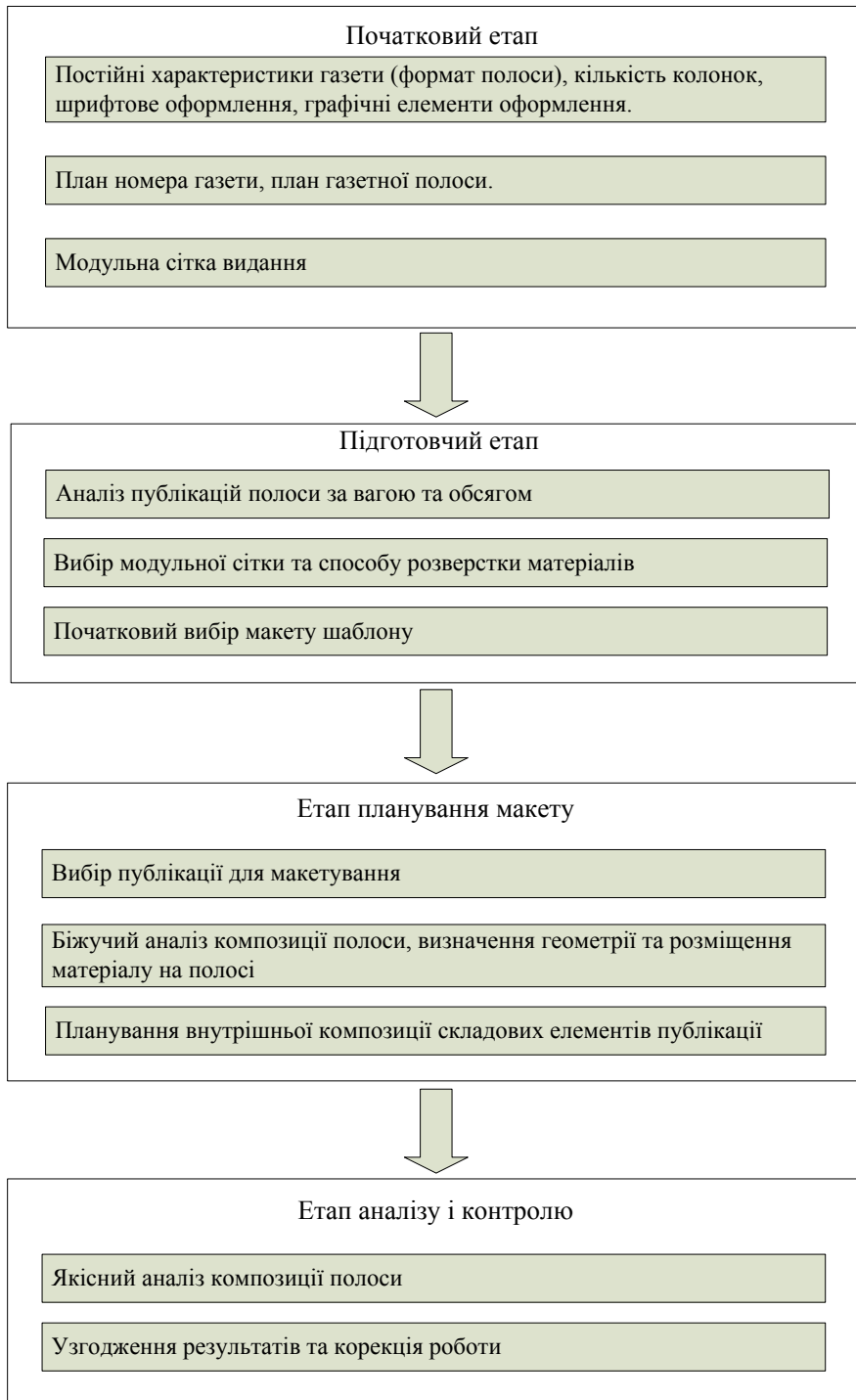

Рис. 2. Концептуальна модель проектування макета газетної полоси

Отже, розроблено концептуальну модель, яка описує процес створення макета полоси газетного видання. На її основі можна побудувати технологічний процес проектування структури газетної полоси.

1. Гавенко С. Ф. Технологія газетно-журнального виробництва: Ч.1 Технологія газетного виробництва / С. Ф. Гавенко, З. М. Сельменська, Л. Й. Кулік, І. М. Назар. — Львів : Укр. акад. друкарства, 2009. — 304 с. 2. Галкин С. И. Техника и технология СМИ. Художественное конструирование газеты и журнала / С. И. Галкин, — М. : Аспенд-Пресс. 2003. — 232 с. 3. Гілета І. В. Визначення функцій належності факторів шпальти газетного видання / І. В. Гілета // Технологія і техніка друкарства. — 2011. — Вип. №1 — с. 101–107. 4. Гілета І. В. Концепція створення бази знань значень факторів проектування шпальти / І. В. Гілета // Наук.-техн. конф. Укр. акад. друкарства: тези доп. — Львів, 2011. — с. 111. 5. Нырков Л. М. Как делается газета: практ. пособие / Л. М. Нырков. — М. : Гендальф, 1998. — 68 с. 6. Саати Т. Аналитическое планирование. Организация систем: пер. с англ./ Т. Саати, К. Кернс. — М. : Радио и связь, 1991. — 224 с. 7. Формалізація факторів процесу макетування шпальти газети / І. В. Гілета, В. М. Сеньківський. — Львів : Поліграфія і видавнича справа. — 2010. — Вип. № 1 (51). — с. 61–68.

КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ ПРОЕКТИРОВАНИЯ МАКЕТА ГАЗЕТНОЙ ПОЛОСЫ

Описаны принцип создания и предложен способ разработки структуры полосы газетного издания.

CONCEPTUAL MODEL DESIGN LAYOUT NEWSPAPER COLUMN

We describe the principle and proposed a way to develop the structure of stripes newspaper edition.

Стаття надійшла 05.12.2011

УДК: 655.244.07

С. П. Васюта

Українська академія друкарства

ОПТИМІЗАЦІЯ МОДЕЛІ КРИТЕРІЇВ ЗРУЧНОСТІ ЧИТАННЯ ТЕКСТУ В ЕЛЕКТРОННИХ ВИДАВАННЯХ

На основі моделі ієрархії критеріїв зручності читання тексту в електронних виданнях проводилося встановлення числової ваги критеріїв зручності читання тексту в електронних виданнях на основі попарних порівнянь та виявлення переважаючої дії кожного критерію.

Електронне видання, шрифт, зручність читання, матриця, системний аналіз, метод попарних порівнянь

Актуальним продовженням дослідження моделі ієрархії критеріїв зручності читання тексту в електронних виданнях є встановлення числової